

Agder fylkeskommune
Torleiv Olavson Momrak
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Vår saksbehandler
Ingunn Kile

Vår dato
17.02.2026
Deres dato

Vår referanse
26/00084-19
Deres referanse

Innspill til Agder fylkeskommunes behandling av jordbruksforhandlingene 2026

Viser til invitasjon fra Agder fylkeskommune om å komme med innspill til årets jordbruksoppgjør. Frist for å komme med innspill er satt til 18. februar.

Norsk landbruk sitt samfunnsoppdrag er å sikre trygg og god mat, i tillegg til selvforsyning og aktivitet i hele landet, og er en viktig del av landets beredskap. Mat fra norsk jordbruk skal produseres på en måte som ikke forringer ressursene, som ivaretar levedyktigheten i økosystemene og naturmangfold, og som bidrar til å redusere den globale oppvarmingen. Produksjonen må være økonomisk bærekraftig helt ut på det enkelte gårdsbruk, og gi grunnlag for at bonden får inntekter på linje med andre grupper i samfunnet.

Agder opplever en stopp i antall melkebruk som legger ned og en økt vekst av antall som søker produksjonstilskudd. Over 20 % av de nye bøndene er unge bønder. (Agder er det eneste fylket i landet som opplever dette!) Det viser at det er vilje til å satse! Det må legges til rette for at de unge bøndene blir i næringa ved å sikre gode rammevilkår og en forutsigbar inntekt.

Hva vil Bondelaget?

Vi står ved inngangen til en ny tid. Verden er mer usikker enn på mange tiår. Nå rammer usikkerheten også Norge i større grad enn tidligere. Vi står midt i en tid hvor krig, klimaendringer og uro må legge føringer for hvordan vi som land skal forvalte fellesskapets ressurser. At vi er en liten og sårbar økonomi gjør konsekvensene større, og valgene vi tar blir viktigere. Nå må vi verne om de grunnleggende verdiene i samfunnet vårt. I denne nye tiden spiller landbruket, og særlig den norske bonden, en avgjørende rolle.

På grunn av den spente internasjonale situasjonen blir totalberedskap, matvaresikkerhet og landbrukets rolle i en krisesituasjon et svært sentralt tema framover. Norges Bondelag må delta i oppbyggingen av en bedre matberedskap i Norge, blant annet ved å foreslå løsninger på vegne av hele landbruket og stille krav til myndighetene.

Norges Bondelag har som ambisjon å løfte og ta initiativ i utviklingen av norsk matberedskap. Det er nødvendig å avklare ansvar og forventninger knyttet til matvareberedskapen framover, og hvilken rolle Norges Bondelag skal ha, lokalt, regionalt og nasjonalt. Styrket matberedskap er myndighetenes ansvar, men Norges Bondelag sitter på verdifulle ressurser som

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

kompetanse om matproduksjon, aktivitet over hele landet og oversikt over hele verdikjeden for mat.

Fra Norges Bondelags side vil vi framheve tre forhold som vi mener det er særlig viktig å utvikle og fornye en politikk for i tida framover: Det er:

Styrke landbruket for å styrke landets beredskap

Verdens befolkningsvekst, krig, klimaendringer, naturkatastrofer og andre ekstreme hendelser skaper økt sårbarhet rundt mat og vann. Norge som nasjon må bruke politiske virkemidler for å sikre vår forsyningssikkerhet.

Et framtidsretta landbruk i hele Norge

Norsk landbrukspolitik har vært en suksess, med et levende og variert landbruk over hele Norge. Men, distriktsjordbruket er under press. Dessuten stiller klimaendringer, klimakrav og krav til dyrevelferd nye og høye krav til forskning og investeringer.

Bonden skal ha sin rettfærdige del av verdiskapingen

Makten i matmarkedet er sentrert rundt noen få ledd. Dette øker avstanden mellom de som produserer maten, og de som spiser den, og vil på sikt kunne true tilliten til norsk matproduksjon. Bondens stilling må styrkes, og det må bli en bedre sammenheng mellom butikkenes salgspris og bondens inntekt

For å sikre beredskap, bosetting og økt selvforsyning (jmf. Stortinget sitt vedtatte mål om 50% selvforsyning) så trenger vi aktive produksjonsmiljø i hele fylket. For å sikre en fortsatt spredt produksjon, også på små- og mellomstore bruk kreves en større forutsigbarhet i årene som kommer.

Jord er grunnlaget for matproduksjon, men stabile og forutsigbare rammevilkår er en forutsetning for å opprettholde og utvikle norsk matproduksjon.

Norsk landbruk sikrer trygg mat for alle. Norske bønder produserer mat med dyrehelse og plantehelse i verdensklasse, vi bruker minst antibiotika i matproduksjon i hele Europa og er svært restriktive i bruken av sprøytemidler. Et aktivt landbruk gir også vakre landskap og grunnlag for næringsvirksomhet. Over hele landet er landbruket en viktig bidragsyter til sysselsetting, bosetting og verdiskaping. Landbruket bidrar til framtidig velferd i Norge.

I Norge produserer vi under halvparten av maten vi spiser sjøl, og folketallet øker. Det er derfor viktig å nå Stortingets mål om økt matproduksjon på norske ressurser. Skal verdenssamfunnet ha mulighet til å øke matproduksjonen må alle tilgjengelige ressurser tas i bruk, og produksjonene må være tilpasset de naturgitte forholdene.

Agder Bondelag ønsker å spille inn disse punktene til jordbruksoppgjøret 2026:

Jordbruksavtalen er et fundament for landbruket som må bestå- det er viktig at politikerne forstår viktigheten av den og slår ring om den. Bondens inntektsmuligheter er det viktigste virkemiddelet for å oppnå de landbrukspolitiske målene som Stortinget har satt.

Beredskapsarbeid vil bli viktig fremover og vi har satt oss følgende mål:

1. Utvikle den norske modellen gjennom utforming av nasjonal politikk og virkemidler for å styrke matberedskapen i Norge.
2. Styrke landbruket og matproduksjonens plass i organiseringen av totalberedskapen, herunder avklare ansvarsforhold og forventninger til landbruket i den nye rådsstrukturen, og løfte verdikjeden for mat sine behov inn i beredskapsarbeidet nasjonalt, regionalt og lokalt.
3. Bygge kunnskap om og gjennomføre tiltak som løfter motstandsdyktigheten og beredskapen på det enkelte gårdsbruk og i verdikjeden.

Grøvforbaserte produksjoner, som må foregå der førgrunlaget er, er særlig viktige i Agder. Det er også disse produksjonene som har svakest økonomi.

Velferdsordningene må styrkes. Samordning (avkorting) av utbetaling for bønder som har lønnsinntekt utenom gården må fjernes. Avkortinga av avløsertilskuddet gjør at en bonde med en familie- og foretaksøkonomi som forutsetter ei lønnsinntekt i tillegg til jordbruksinntekta, kommer i en svært vanskelig situasjon ved sjukdom, svangerskap eller fødsel. Dette fordi familiens samla sum til livsopphold da vil bli betydelig redusert. Normalt brukes lønnsinntekta til å forsørge familien, men ved sjukdom, svangerskap eller fødsel må disse pengene gå til å dekke det som trekkes fra tilskuddet til avløsning

Velferdsordning for familier med barn må være på likt nivå som ordinære lønsmottakere. Dette gjelder ved sykdom, fødsel, foreldrepermisjon og ferie og fritid.

Bønder i alle produksjoner og distrikt må ha mulighet til inntekt og velferd på nivå med andre yrkesgrupper. Økning i inntekten må skje på en måte som gir varig økning og styrker selvforsyninga.

Opprettholdelse av **veterinærdekning** er viktig å ha fokus på i de sårbare områdene i Agder. Det er viktig å øke stimuleringsstilskuddet i næringsssvake områder i Agder slik at dette ikke belastes kommunene som allerede har en stram økonomi. God veterinærdekning gir god dyrevelferd og er en viktig del av matsikkerheten på Agder.

Kommunekommissjonen har foreslått for regjeringen å innlemme tilskudd til veterinærvakt i kommunenes ordinære rammetilskudd. Mange regioner opplever stort press på veterinærdekning, og flere kommuner klarer ikke overholde sitt lovfestede krav om veterinærvakt. **De øremerkede pengene til veterinærvakt er viktig og Agder Bondelag ber om at det jobbes politisk for at de skal bestå.**

Investeringsmidler IBU Agder

Agder sin andel av IBU-midler ser i år ut til å bli tom i løpet av kort tid og må økes for at vi skal kunne opprettholde utbyggingstakten som er i Agder for tiden. Vi ser stor investeringsvilje innen flere produksjoner, også for å møte løsdriftskravet for storfe i 2034. Kostnadsnivået øker og det er billigst for både stat og bonde å omstille til løsdrift fortest mulig.

Tilgangen til IBU-midler må ikke være avgrensende for investeringer som blir gjort for å møte offentlige krav.

Pr i dag er det ca 125 fjøs i Agder som fremdeles produserer i bås fjøs. Det er og mange unge bønder som overtar gårdsbruk . Det er viktig å få fortgang på de som er i tenkeboksen. Agder Bondelag vil gjerne invitere til samarbeid om dette i partnerskapet for landbruk – og komme tilbake med en evt. prosjektsøknad.

Økt produksjon av frukt og grønt

Når markedet gir rom for økt produksjon av frukt og grønt er det ønskelig at produksjonen skjer i hele fylket.

Nye krav i gjødselbrukforskrift

Redusert produksjon på grunn av økt arealkrav til oppstalling eller gjødselspredning må kompenseres med bedre økonomi i gjenstående produksjon.

Klima

Bøndene i Agder har gjort mange tiltak for reduserte utslipp til luft og vann. Satsen for de ulike tiltakene må økes utover kostnadsdekning, slik at det lønner seg for bonden å gjøre tiltak. Samla pott til RMP-tiltak må økes i takt med økende miljøtiltak.

Noen miljøtiltak kommer inn under SMIL-ordninga, for eksempel tak på gjødselkummer. For å følge opp dette trengs det økte midler inn i denne ordninga.

Tiltak i landbrukets klimaplan på gårdsnivå bør prioriteres. Agder fylkeskommune har fulgt opp dette med ekstra dreneringstilskudd til bøndene i Agder – noe vi håper fylkeskommunen viderefører.

Rovdyr

Man må forvalte de store rovdyrene i henhold til de fastsatte bestandsmålene og Stortingets rovviltforlik.

Staten må, gjennom tilskudd, i større grad dekke skadeforebyggende tiltak innenfor forvaltningsområder for rovdyr og sikre full kompensasjon ved tap av husdyr til rovdyr.

Landbruk er mer enn mat!

Aktiviteten i landbruket er med på å holde liv i bygdene på Agder. Ringvirkningene utifra næringa er betydelig og er drivende for å kunne opprettholde infrastrukturen. Det er derfor viktig å sørge for at rammevilkårene for bøndene er best mulig

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Kirsten Helen Myren

Ingunn Kile

Kopi: Berit Stray Egeli/Agder fylkeskommune